

2024/1069

16.4.2024

DIREKTIVA (EU) 2024/1069 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

z dne 11. aprila 2024

o zaščiti oseb, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti, pred očitno neutemeljenimi tožbenimi zahtevki ali zlorabljenimi sodnimi postopki („strateške tožbe za onemogočanje udeležbe javnosti“)

EVROPSKI PARLAMENT IN SVET EVROPSKE UNIJE STA –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 81(2), točka (f), Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

ob upoštevanju mnenja Evropskega ekonomsko-socialnega odbora ⁽¹⁾,

po posredovanju osnutka zakonodajnega akta nacionalnim parlamentom,

v skladu z rednim zakonodajnim postopkom ⁽²⁾,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) Unija si je za cilj postavila ohranяти in razvijati se kot območje svobode, varnosti in pravice, na katerem je zagotovljeno prosto gibanje oseb. Unija mora za vzpostavitev takega območja med drugim sprejeti ukrepe v zvezi s pravosodnim sodelovanjem v civilnih zadevah s čezmejnimi posledicami, ki so potrebni za odpravo ovir za nemoten potek civilnih postopkov. Ta cilj bi bilo treba po potrebi doseči s spodbujanjem združljivosti predpisov o civilnem postopku, ki se uporabljajo v državah članicah.
- (2) Člen 2 Pogodbe o Evropski uniji (PEU) določa, da Unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin.
- (3) Člen 10(3) PEU določa, da ima vsak državljan Unije pravico sodelovati v demokratičnem življenju Unije. Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljnjem besedilu: Listina) med drugim zagotavlja pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, varstva osebnih podatkov, svobode izražanja in obveščanja, kar vključuje spoštovanje svobode in pluralnosti medijev, svobode zbiranja in združevanja) ter pravico do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča.
- (4) Pravica do svobodnega izražanja in obveščanja, kakor je določena v členu 11 Listine, vključuje pravico do mnenja ter sprejemanja in širjenja vesti in idej brez vmešavanja javnih organov in ne glede na državne meje. Člen 11 Listine bi moral imeti enako vsebino in področje uporabe kot ustrezni 10. člen Evropske konvencije o človekovih pravicah (EKČP) o svobodi izražanja, kot ga razlaga Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP).
- (5) Evropski parlament je v resoluciji z dne 11. novembra 2021 o krepitvi demokracije ter svobode in pluralnosti medijev v Uniji pozval Komisijo, naj predlaga sveženj tako mehkega kot trdega prava, da bi obravnavali vse večje število strateških tožb za onemogočanje udeležbe javnosti (ang. strategic lawsuit against public participation ali SLAPP), ki zadevajo z novinarje, nevladne organizacije (NVO), akademike in civilno družbo v Uniji. Parlament je izjavil, da so potrebni zakonodajni ukrepi na področju civilnega in kazenskega procesnega prava, kot so mehanizem za zgodnjo zavrnitev nepoštenih civilnih tožb, pravica do povrnitve vseh stroškov, ki jih je imel obtoženec, in pravica do odškodnine. Resolucija z dne 11. novembra 2021 je vključevala tudi poziv k ustreznemu usposabljanju o tožbah SLAPP za sodnike in osebe, ki delajo na področju pravosodja, ter k vzpostavitvi posebnega sklada za zagotavljanje finančne podpore žrtvam tovrstnih tožb in javnega registra sodnih odločb o teh tožbah. Poleg tega je Parlament pozval k reviziji Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽³⁾ in Uredbe (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽⁴⁾, da bi se preprečilo izbiranje najugodnejše jurisdikcije za vložitev tožbe zaradi žaljive obdolžitve ali izbiranje najugodnejšega sodišča.

⁽¹⁾ UL C 75, 28.2.2023, str. 143.

⁽²⁾ Stališče Evropskega parlamenta z dne 27. februarja 2024 (še ni objavljeno v Uradnem listu) in odločitev Sveta z dne 19. marca 2024.

⁽³⁾ Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL L 351, 20.12.2012, str. 1).

⁽⁴⁾ Uredba (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Rim II) (UL L 199, 31.7.2007, str. 40).

- (6) Namen te direktive je odpraviti ovire za nemoten potek civilnih postopkov, obenem pa zagotoviti zaščito fizičnim in pravnim osebam, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti pri zadevah v javnem interesu, vključno z novinarji, publicisti, medijskimi organizacijami, žvižgači in zagovorniki človekovih pravic, pa tudi organizacijami civilne družbe, nevladnimi organizacijami, sindikati, umetniki, raziskovalci in akademiki, pred sodnimi postopki, začeti zoper nje z namenom odvrniti jih od udeležbe javnosti.
- (7) Pravica do svobode izražanja je temeljna pravica, ki jo je treba uveljavljati skrbno in odgovorno, pri tem pa upoštevati temeljno pravico ljudi do pridobivanja nepristranskih informacij, pa tudi spoštovanje temeljne pravice do zaščite ugleda, varstva osebnih podatkov in zasebnosti. V primeru nasprotja med temi pravicami mora imeti vsaka stranka dostop do sodišč, ob ustreznem upoštevanju načela poštenega sojenja. V ta namen bi morala ta direktiva sodišču, pred katerim poteka postopek, prepustiti diskrecijsko pravico, da presodi, ali je uporaba zadevnih zaščitnih ukrepov v posameznem primeru ustrezna. Sodišče pri izvajanju take diskrecijske pravice ne bi smelo uporabiti zadevnih zaščitnih ukrepov, na primer kadar se udeležba javnosti ne odvija v dobri veri, kot v primerih, kadar je tožena stranka prek udeležbe javnosti razširjala dezinformacije ali so obtožbe tožene stranke izmišljene in je njihov namen škodovati ugledu tožeče stranke.
- (8) Novinarji imajo pomembno vlogo pri spodbujanju javne razprave ter širjenju in sprejemanju informacij, mnenj in idej. Morali bi imeti možnost učinkovito in brez bojzani opravljati svojo dejavnost, da bi se državljanom v evropskih demokracijah zagotovil dostop do različnih mnenj. Neodvisno, profesionalno in odgovorno novinarstvo ter dostop do pluralističnih informacij sta ključna stebra demokracije. Bistveno je, da imajo novinarji na voljo dovolj prostora, da prispevajo k odprti, svobodni in pošteni razpravi, da se v skladu z novinarsko etiko borijo proti dezinformacijam, manipulacijam z informacijami in vmešavanju ter da so zaščiteni, kadar ravnajo v dobri veri.
- (9) Ta direktiva ne vsebuje opredelitve novinarja, saj je njen cilj zaščititi katero koli fizično ali pravno osebo zaradi njenega udeleženja pri udeležbi javnosti. Vendar bi bilo treba poudariti, da se z novinarstvom ukvarja več akterjev, tudi poročevalcev, analitikov, kolumnistov in blogerjev ter drugih, ki sami objavljajo prispevke v tiskani obliki, na internetu ali drugje.
- (10) Zlasti preiskovalni novinarji in medijske organizacije imajo ključno vlogo pri odkrivanju in zatiranju organiziranega kriminala, zlorabe oblasti, korupcije, kršitev temeljnih pravic in ekstremizma. Njihovo delo je zelo tvegano, soočajo pa se z vse številnejšimi napadi, usmrčitvami in grožnjami, kot tudi ustrahovanjem in nadlegovanjem. Da se preiskovalnim novinarjem omogoči opravljanje njihove ključne vloge nadzora nad zadevami v javnem interesu brez bojzani pred kaznovanjem zaradi iskanja resnice in obveščanja javnosti, je potreben zanesljiv sistem zaščitnih ukrepov in varstva.
- (11) Zagovorniki človekovih pravic bi morali imeti možnost, da brez bojzani pred ustrahovanjem dejavno sodelujejo v javnem življenju in spodbujajo odgovornost. Med zagovornike človekovih pravic spadajo posamezniki, skupine in organizacije v civilni družbi, ki spodbujajo in ščitijo splošno priznane človekove pravice in temeljne svoboščine. Zagovorniki človekovih pravic so zavezani spodbujanju in varstvu državljanskih, političnih, ekonomskih, socialnih, kulturnih, okoljskih in podnebnih pravic ter pravic žensk in LGBTIQ ter boju zoper neposredno ali posredno diskriminacijo, kot je navedeno v členu 21 Listine. Ob upoštevanju okoljske in podnebne politike Unije bi bilo treba pozornost nameniti tudi zagovornikom okoljskih pravic, saj imajo pomembno vlogo v evropskih demokracijah.
- (12) Drugi pomembni udeleženci javne razprave, kot so akademiki, raziskovalci ali umetniki, prav tako zaslužijo ustrezno zaščito, saj se tudi zoper njih lahko vlagajo tožbe SLAPP. V demokratični družbi bi morali imeti možnost, da poučujejo, se učijo, raziskujejo, nastopajo in komunicirajo brez strahu pred povračilnimi ukrepi. Akademiki in raziskovalci bistveno prispevajo k javnemu diskurzu in razširjanju znanja, zagotavljajo, da lahko demokratična razprava poteka ozaveščeno, in se zoperstavljajo dezinformacijam.
- (13) Za zdravo in uspešno demokracijo morajo imeti ljudje možnost dejavno sodelovati v javni razpravi brez neupravičenega vmešavanja javnih organov ali drugih vplivnih akterjev, tako domačih kot tujih. Da bi zagotovili smiselno udeležbo, bi morali imeti ljudje dostop do zanesljivih informacij, ki bi jim omogočale, da oblikujejo lastno mnenje in ravnajo po lastni presoji v javnem prostoru, v katerem se lahko svobodno izražajo različna stališča.
- (14) Za spodbujanje tega okolja je pomembno, da so fizične in pravne osebe zaščitene pred zlorabljenimi sodnimi postopki za onemogočanje udeležbe javnosti. Taki sodni postopki niso začeti zaradi dostopa do sodnega varstva, temveč zato, da se utiša javna razprava ter preprečita preiskovanje kršitev prava Unije in nacionalnega prava in poročanje o teh kršitvah, običajno z nadlegovanjem in ustrahovanjem.

- (15) Tožbe SLAPP pogosto vlagajo vplivni subjekti, na primer posamezniki, lobistične skupine, korporacije, politiki in državni organi, zato da bi preprečili javno razpravo. Pogosto je pri tem prisotno neravnovesje moči med strankama, pri čemer ima tožeča stranka močnejši finančni ali politični položaj kot tožena. Čeprav tako neravnovesje moči ni nepogrešljiv sestavni del takih primerov, se ob njegovi prisotnosti znatno povečajo škodljivi in zastraševalni učinki sodnih postopkov za onemogočanje udeležbe javnosti. Kadar tožeča stranka gospodarsko prednost ali politični vpliv izrablja proti toženi stranki, je ob hkratnem pomanjkanju pravne podlage še zlasti zaskrbljujoče, če se zlorabljeni sodni postopki financirajo neposredno ali posredno iz državnega proračuna in so združene z drugimi posrednimi in neposrednimi državnimi ukrepi proti neodvisnim medijskim organizacijam, neodvisnemu novinarstvu in civilni družbi.
- (16) Sodni postopki za onemogočanje udeležbe javnosti lahko negativno vplivajo na verodostojnost in ugled fizičnih in pravnih oseb, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti, ter lahko izčrpajo njihove finančne in druge vire. Kot rezultat takih postopkov, se lahko odloži ali popolnoma prepreči objava informacij o zadevah v javnem interesu. Trajanje postopkov in finančni pritisk lahko imata zastraševalni učinek na fizične in pravne osebe, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti. Torej lahko ima obstoj takih praks odvračilni učinek na njihovo delo, saj prispeva k samocenzuri v pričakovanju morebitnih prihodnjih sodnih postopkov, kar vodi v osiromašenje javne razprave v škodo družbe kot celote.
- (17) Osebe, zoper katere se vodijo zlorabljeni sodni postopki za onemogočanje udeležbe javnosti, se lahko istočasno soočajo z več sodnimi postopki, ki so včasih začeti v več jurisdikcijah. Ta direktiva se uporablja samo za zadeve civilne ali gospodarske narave s čezmejnimi posledicami, čeprav lahko prakse s ciljem preprečiti, omejiti ali kaznovati udeležbo javnosti zadevajo tudi upravne ali kazenske postopke ali kombinacijo različnih vrst postopkov. Postopki, ki so začeti v jurisdikciji ene države članice zoper osebo s stalnim prebivališčem ali sedežem v drugi državi članici, so za toženo stranko običajno bolj zapleteni in dražji. Tožeče stranke lahko v sodnih postopkih za onemogočanje udeležbe javnosti procesna orodja uporabijo tudi za podaljšanje trajanja postopkov in zvišanje pravnih stroškov ter za pričetek postopkov v jurisdikciji, za katero menijo, da bo za njihov primer ugodna, namesto v jurisdikciji, ki je najprimernejša za obravnavo zahtevka (izbira najugodnejšega sodišča). Finančni pritisk, trajanje in raznolikost postopkov ter grožnja s kaznimi so močna orodja za ustrahovanje in utišanje kritičnih glasov. Take prakse tudi nepotrebno in škodljivo obremenjujejo pravosodne sisteme in privedejo do nepravilne uporabe njihovih virov in posledično do zlorabe teh sistemov.
- (18) Zaščitni ukrepi iz te direktive bi se morali uporabljati za vse fizične ali pravne osebe zaradi njihovega neposrednega ali posrednega udeleženja pri udeležbi javnosti. Ščititi bi morali tudi fizične ali pravne osebe, ki poklicno ali osebno zagotavljajo podporo, pomoč, blago ali storitve drugim osebam za namene, ki so neposredno povezani z udeležbo javnosti pri zadevah v javnem interesu, na primer odvetniki, družinski člani, ponudniki internetnih storitev, založniške hiše ali tiskarne, ki se soočajo s sodnimi postopki ali grožnjami z njimi zaradi zagotavljanja pomoči, podpore ali dobave blaga ali storitev osebam, zoper katere je vložena tožba SLAPP.
- (19) Ta direktiva bi se morala uporabljati za vse vrste pravnih zahtevkov ali tožb civilne ali gospodarske narave s čezmejnimi posledicami, obravnavanih v civilnih postopkih, ne glede na naravo sodišča. To vključuje postopke za začasne ukrepe in ukrepe zavarovanja, nasprotno tožbe ali druge posebne vrste pravnih sredstev, ki so na voljo na podlagi drugih instrumentov. Kadar so civilni zahtevki vloženi v okviru kazenskih postopkov, bi se morala ta direktiva uporabljati v primeru, da reševanje teh zahtevkov v celoti ureja civilno procesno pravo. Vendar pa se ne bi smela uporabljati, če reševanje takih zahtevkov v celoti ali delno ureja kazensko procesno pravo.
- (20) Direktiva se ne bi smela uporabljati za tožbene zahtevke, ki izhajajo iz odgovornosti države za dejanja ali opustitve dejanj pri izvajanju javne oblasti (*acta iure imperii*), ali tožbene zahtevke zoper uradnike, ki delujejo v imenu države, ali za odgovornost za dejanja javnih organov, vključno z odgovornostjo javno imenovanih uslužbencev. Države članice bi lahko razširile področje uporabe postopkovnih jamstev iz te direktive za take tožbene zahtevke na podlagi nacionalnega prava. V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča Evropske unije lahko sodni postopki še vedno spadajo med „civilne in gospodarske zadeve“ iz te direktive, tudi kadar je stranka država ali javni organ, če dejanja ali opustitve niso storjene pri izvajanju javne oblasti. Ta direktiva se ne bi smela uporabljati za kazenske zadeve ali arbitražo.
- (21) Ta direktiva določa minimalna pravila, kar državam članicam omogoča, da sprejmejo ali ohranijo določbe, ki so ugodnejše za osebe, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti, vključno z nacionalnimi določbami, s katerimi se vzpostavljajo učinkovitejša postopkovna jamstva, kot je ureditev odgovornosti, s katero se ohranja in ščiti pravica do svobode izražanja in obveščanja. Izvajanje te direktive ne bi smelo upravičevati nikakršnega znižanja ravni zaščite, ki že obstaja v posamezni državi članici.

- (22) Udeležba javnosti bi morala biti opredeljena kot vsako podajanje izjave ali opravljanje dejavnosti fizične ali pravne osebe ob uveljavljanju temeljnih pravic, kot je svoboda izražanja in obveščanja, svoboda umetnosti in znanosti ali svoboda zbiranja in združevanja, o zadevi, ki je trenutno ali bo v prihodnje v javnem interesu, vključno z ustvarjanjem, razstavljanjem, oglaševanjem, trženjem ali drugim promoviranjem novinarskih, političnih, znanstvenih, akademskih, umetniških, komentarnih ali satiričnih sporočil, publikacij ali del, ter dejavnostmi trženja. Da bo zadeva v prihodnje v javnem interesu, pomeni, da morda še ni v javnem interesu, da pa bi lahko bila, potem ko bi se javnost seznanila z njo, na primer prek objave. Udeležba javnosti lahko zajema tudi dejavnosti, povezane z uveljavljanjem akademske in umetniške svobode, pravice do svobode združevanja in mirnega zbiranja, kot so organizacija dejavnosti lobiranja, demonstracij in protestov oziroma udeležba pri njih, ali dejavnosti, ki izhajajo iz uveljavljanja pravice do dobrega upravljanja in pravice do učinkovitega pravnega sredstva, kot so zahtevki na sodiščih ali pri upravnih organih in udeležba na javnih obravnavah. Udeležba javnosti bi morala zajemati tudi pripravljalne, podporne ali pomožne dejavnosti, ki so neposredno in neločljivo povezane z izjavo ali dejavnostjo in ki so z namenom omejevanja udeležbe javnosti tarča tožb SLAPP. Take dejavnosti bi se morale neposredno nanašati na posebno dejanje udeležbe javnosti ali temeljiti na pogodbeni povezavi med osebo, zoper katero se dejansko vlaga tožba SLAPP, in osebo, ki zagotavlja pripravljalne, podporne ali pomožne dejavnosti. Vložitev zahtevkov ne proti novinarju ali zagovorniku človekovih pravic, temveč proti spletni platformi, na kateri ta objavlja svoje delo, ali proti družbi, ki tiska besedilo, ali trgovini, ki besedilo prodaja, je lahko učinkovit način preprečitve udeležbe javnosti, saj brez takih storitev mnenja ne morejo biti objavljena in torej ne morejo vplivati na javno razpravo. Udeležba javnosti lahko poleg tega zajema še druge dejavnosti, namenjene obveščanju ali vplivanju na javno mnenje ali spodbujanju ukrepanja javnosti, vključno z dejavnostmi katerega koli zasebnega ali javnega subjekta v zvezi z vprašanji v javnem interesu, kot so organizacija raziskav, anket, kampanj ali katerih koli drugih kolektivnih ukrepov ali udeležba pri njih.
- (23) Pojem zadeve v javnem interesu bi moral biti opredeljen tako, da vključuje zadeve, ki so pomembne za uživanje temeljnih pravic. Vključuje vprašanja, kot so enakost spolov, zaščita pred nasiljem na podlagi spola in nediskriminacija, zaščita pravne države ter svoboda in pluralnost medijev. Prav tako bi ga bilo treba razumeti tako, da vključuje kakovost, varnost ali druge pomembne vidike blaga, proizvodov ali storitev, kadar so ti pomembni za javno zdravje, varnost, okolje, podnebje ter potrošniške pravice in pravice iz dela. Povsem individualen spor med potrošnikom in proizvajalcem ali ponudnikom storitev v zvezi z blagom, proizvodom ali storitvijo bi moral biti vključen v zadeve v javnem interesu le, kadar ima zadeva elemente javnega interesa, na primer kadar zadeva proizvod ali storitev, ki ne izpolnjuje okoljskih ali varnostnih standardov.
- (24) Tudi dejavnosti fizične ali pravne osebe, ki je javna oseba, bi bilo treba obravnavati kot zadeve v javnem interesu, saj bi lahko bila javnost legitimno zainteresirana zanje. Vendar pa ne moremo govoriti o legitimnem interesu, če je edini namen izjave ali dejavnosti, ki se nanaša na tako osebo, zadovoljiti radovednost določene publike glede podrobnosti zasebnega življenja fizične osebe.
- (25) Zadeve, ki jih obravnava zakonodajni, izvršilni ali sodni organ ali so obravnavane v sklopu katerega koli drugega uradnega postopka, so lahko primer zadeve v javnem interesu. Specifični primeri takih zadev bi lahko bili zakonodaja v zvezi z okoljskimi standardi ali varnostjo proizvodov, okoljsko dovoljenje za tovarno ali rudnik, ki onesnažuje, ali sodni postopki s pravnim pomenom, ki presega posamezni primer, denimo postopki, ki zadevajo enakost, diskriminacijo na delovnem mestu, okoljsko kriminaliteto ali pranje denarja.
- (26) Obtožbe zaradi korupcije, goljufije, poneverbe, pranja denarja, izsiljevanja, prisile, spolnega nadlegovanja in nasilja na podlagi spola ali drugih oblik ustrahovanja ali kriminala, vključno s finančnimi in okoljskimi kaznivimi dejanji, se štejejo za zadeve v javnem interesu. Kadar je zadevno nezakonito ravnanje zadeva v javnem interesu, ne bi smelo biti pomembno, ali je v nacionalnem pravu opredeljeno kot kaznivo dejanje ali kot prekršek.
- (27) Dejavnosti, katerih cilj je zaščita vrednot iz člena 2 PEU in načela nevmešavanja v demokratične procese in ki zagotavljajo ali olajšujejo dostop javnosti do informacij z namenom boja proti dezinformacijam, vključno z zaščito demokratičnih procesov pred nepravilnim vmešavanjem, prav tako veljajo za zadeve v javnem interesu.

- (28) Zlorabljeni sodni postopki za onemogočanje udeležbe javnosti običajno vključujejo taktike, ki se jih poslužuje tožeča stranka in se uporabljajo v pravnem postopku v slabi veri, kot so taktike, povezane z izbiranjem jurisdikcij, opiranje na eno ali več v celoti ali delno neutemeljenih tožbenih zahtevkov, postavljanje pretiranih zahtevkov, uporaba strategij zavlačevanja ali opustitev primera v kasnejši fazi postopka, sprožanje več postopkov v podobnih zadevah in nalaganje nesorazmernih stroškov toženi stranki v postopku. Pri ugotavljanju, ali gre za zlorabo sodnega postopka, bi bilo treba upoštevati tudi preteklo ravnanje tožeče stranke in zlasti morebitno preteklo pravno ustrahovanje. Tožeča stranka navedenih taktik, ki se pogosto kombinirajo z različnimi oblikami ustrahovanja, nadlegovanja ali groženj pred ali med postopkom, v pravnem postopku ne uporablja za to, da bi si zagotovila dostop do sodnega varstva ali dejansko uveljavila neko pravico, temveč je njihov cilj imeti zastraševalni učinek na udeležbo javnosti v konkretni zadevi.
- (29) Tožbeni zahtevki, vloženi v zlorabljenih sodnih postopkih za onemogočanje udeležbe javnosti, so lahko v celoti ali delno neutemeljeni. To pomeni, da ni nujno, da je tožbeni zahtevek popolnoma neutemeljen, da bi se postopek štel za zlorabljenega. Tudi postopek zoper manjšo kršitev osebnostnih pravic, ki bi lahko privedla do zmerne zahtevke za odškodnino v skladu s pravom, ki se uporablja, je denimo lahko še vedno zlorabljen, če se zahteva očitno previsok znesek ali nadomestilo. Če pa tožeča stranka v sodnem postopku uveljavlja utemeljene tožbene zahtevke, se tak postopek za namene te direktive ne bi smel obravnavati kot zloraba.
- (30) Čezmejna razsežnost tožb SLAPP povečuje zapletenost in izzive, s katerimi se soočajo tožene stranke, ki se morajo ukvarjati s postopki v drugih jurisdikcijah, včasih tudi v več jurisdikcijah hkrati. To pa povzroča dodatne stroške in bremena, kar prinaša še bolj negativne posledice. Za zadevo bi morale šteti, da ima čezmejne posledice, razen če imata obe stranki stalno prebivališče v isti državi članici kot sodišče, pred katerim poteka postopek, in so vsi drugi upoštevni elementi zadevnega položaja v tej državi članici. Sodišče mora glede na posebne okoliščine vsakega primera ugotoviti, kateri so upoštevni elementi zadevnega položaja, pri čemer po potrebi upošteva tudi posebno dejanje udeležbe javnosti ali specifične elemente, ki kažejo na morebitno zlorabo, zlasti če je več postopkov začelih v več kot eni jurisdikciji. To stori ne glede na uporabljena komunikacijska sredstva.
- (31) Tožene stranke bi morale imeti možnost, da uveljavljajo naslednja postopkovna jamstva: varščino za kritje stroškov postopka in, kadar je ustrezno, za kritje odškodnine, zgodnjo zavrnitev očitno neutemeljenih tožbenih zahtevkov, ukrepe, kot so dodelitev povračila stroškov in kazni ali druge enako učinkovite ustrezne ukrepe. Takšna postopkovna jamstva bi bilo treba uveljavljati v skladu s pravico do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča, kot je določeno v členu 47 Listine, pri čemer bi morale imeti sodišče v posameznih primerih diskrecijsko pravico, da ustrezno preuči obravnavano zadevo in tako omogoči hitro zavrnitev očitno neutemeljenih tožbenih zahtevkov brez omejitve učinkovitega dostopa do sodnega varstva.
- (32) Države članice bi morale zagotoviti, da so vsa postopkovna jamstva iz te direktive na voljo fizičnim ali pravnim osebam, zoper katere so bili sproženi sodni postopki zaradi njihovega udejstvovanja pri udeležbi javnosti, in da izvajanje teh postopkovnih jamstev ni pretirano oteženo. Posebna pravila o postopkih, obliki in metodah glede tega, kako bi morale sodišče, ki odloča o zadevi, obravnavati vloge za uveljavljanje postopkovnih jamstev, bi morala biti določena ali ohranjena v nacionalnem pravu. Države članice bi lahko na primer uporabljale veljavna civilna postopkovna pravila o ravnanju z dokazi, da bi ocenile, ali so izpolnjeni pogoji za uveljavljanje postopkovnih jamstev, ali pa bi v ta namen lahko določile posebna pravila.
- (33) Da bi zagotovili, da se bodo predlogi za varščino ali zgodnjo zavrnitev obravnavali po hitrem postopku, lahko države članice določijo roke za izvedbo obravnav ali za sprejetje odločitve sodišča. Države članice lahko dodatno sprejmejo tudi ureditve, podobne postopkom v zvezi z začasnimi ukrepi. Za čimprejšnjo zaključitev postopka bi si morale država članica skladno s svojim nacionalnim procesnim pravom prizadevati za zagotovitev, da se tudi v primeru, kadar je tožena stranka zaprosila za ukrepe na podlagi te direktive, odločitev sprejme po hitrem postopku, med drugim z uporabo obstoječih postopkov za hitri postopek iz nacionalnega prava.
- (34) V nekaterih zlorabljenih sodnih postopkih za onemogočanje udeležbe javnosti tožeče stranke namenoma umaknejo ali spremenijo tožbene zahtevke ali vloge, da bi se izognile plačilu stroškov stranki, ki je v sporu uspela. S to pravno taktiko bi se lahko v nekaterih državah članicah povsem onemogočilo povračilo stroškov postopka toženi stranki. Zato taki umiki ali spremembe, če so določene z nacionalnim pravom in brez poseganja v pristojnost strank, da razpolagajo z zahtevkom ne bi smele vplivati na možnost tožene stranke, da v skladu z nacionalnim pravom zaprosi za ukrepe zoper zlorabljene sodne postopke za onemogočanje udeležbe javnosti. To ne bi smelo posegati v možnost držav članic, da določijo, da se postopkovna jamstva lahko sprejmejo po uradni dolžnosti.

- (35) Za zagotovitev učinkovitejše ravni zaščite bi morala imeti združenja, organizacije, sindikati in drugi subjekti, ki imajo v skladu z merili v nacionalnem pravu legitimni interes za varstvo ali spodbujanje pravic oseb, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti, možnost, da toženo stranko z njeno privolitvijo podpirajo v sodnih postopkih, sproženih v zvezi z udeležbo javnosti. S to podporo bi zagotovili, da so taki subjekti s svojim posebnim strokovnim znanjem sposobni vplivati na tovrstne postopke, saj prispevajo k ugotavljanju sodišča, ali je primer zlorabljen oziroma ali je tožbeni zahtevek očitno neutemeljen. Taka podpora bi denimo lahko bila v obliki zagotavljanja informacij, pomembnih za dani primer, posredovanja v korist tožene stranke v sodnem postopku ali v kateri koli drugi obliki, kot je določeno v nacionalnem pravu. Pogoje, pod katerimi bi lahko NVO podprle toženo stranko, in postopkovne zahteve za tako podporo, na primer roke, kadar je to primerno, bi morale urejati nacionalno pravo. To ne bi smelo posegati v obstoječe pravice zastopanja in intervencije, kot jih zagotavljajo druga pravila Unije ali nacionalna pravila. Države članice, ki nimajo meril za legitimni interes, se lahko strinjajo, da subjekti na splošno smejo podpirati toženo stranko v skladu s to direktivo.
- (36) Da bi se toženi stranki zagotovil dodaten zaščitni ukrep, bi morale biti mogoče ugoditi njeni zahtevi po varščini za kritje ocenjenih stroškov postopka, ki lahko vključuje stroške pravnega zastopanja, ki jih utrpí tožena stranka, in, če je tako določeno v nacionalnem pravu, ocenjeno odškodnino. Vendar je treba poiskati ravnovesje med tem ukrepom in pravico tožeče stranke do dostopa do pravnega varstva. Sodišče, pred katerim poteka postopek, bi moralo imeti možnost – če meni, da je to primerno – da od tožeče stranke zahteva varščino, če obstajajo elementi, ki kažejo na zlorabo postopka, ali če obstaja tveganje, da tožena stranka ne bo prejela povračila, ali če se upošteva ekonomski položaj strank ali druga taka merila, določena v nacionalnem pravu. Ugoditev zahtevi po varščini ne pomeni vsebinske presoje zadeve, temveč služi kot ukrep zavarovanja, s katerim se varuje učinke pravnomočne odločitve s katero se ugotovi obstoj zlorabe postopka in s katero varščino se krijejo stroški ali, če je tako določeno v nacionalnem pravu, stroški in morebitna škoda, povzročena toženi stranki, zlasti tedaj, ko obstaja tveganje za nepopravljivo škodo. Države članice bi morale odločiti, ali naj varščino odredi sodišče po uradni dolžnosti ali na predlog tožene stranke. Kadar nacionalno pravo tako določa, bi morale biti mogoče odobriti varščino za pravdne stroške v kateri koli fazi sodnega postopka.
- (37) Odločitev o ugoditvi predlogu za zgodnjo zavrnitev bi morala biti odločitev o vsebini, ki se sprejme po ustrezni preučitvi. Države članice bi morale sprejeti nova pravila ali uporabiti obstoječa pravila v skladu z nacionalnim pravom, da bi se lahko sodišče odločilo zavrniti očitno neutemeljene tožbene zahtevke, takoj ko bi prejelo potrebne informacije za utemeljitev odločitve. Zavrniti bi jih morale v najzgodnejši možni fazi postopka, pri čemer bi lahko to storilo kadar koli med postopkom, odvisno od tega, kdaj bi prejelo take informacije, v skladu z nacionalnim pravom. Možnost ugoditve predlogu za zgodnjo zavrnitev ne izključuje uporabe nacionalnih predpisov, ki nacionalnim sodiščem omogočajo presojo dopustnosti tožbe še pred začetkom postopka.
- (38) Kadar tožena stranka predlaga, da se tožbeni zahtevek zavrne kot očitno neutemeljen, bi morale sodišče ta predlog obravnavati po hitrem postopku v skladu z nacionalnim pravom, da bi lahko čim prej ocenilo, ali je zahtevek očitno neutemeljen, ob upoštevanju posebnih okoliščin primera.
- (39) V skladu s splošnimi načeli civilnega postopka nosi tožeča stranka, ki uveljavlja tožbeni zahtevek zoper fizično ali pravno osebo, ki se udeležuje pri udeležbi javnosti, dokazno breme, da je tak zahtevek utemeljen. Kadar je tožena stranka zaprosila za zgodnjo zavrnitev, bi morala tožeča stranka, da bi se preprečila zgodnja zavrnitev, zahtevek utemeljiti vsaj tako, da lahko sodišče ugotovi, da zahtevek ni očitno neutemeljen.
- (40) Zoper odločitev o ugoditvi predlogu za zgodnjo zavrnitev bi morala biti mogoča pritožba. Tudi zoper odločitev o zavrnitvi predloga za zgodnjo zavrnitev bi morala biti mogoča pritožba v skladu z nacionalnim pravom.
- (41) Kadar sodišče ugotovi, da je bil sodni postopek zlorabljen, bi morali stroški vključevati vse vrste stroškov postopka, ki so lahko priznani na podlagi nacionalnega prava, vključno s celotnimi stroški pravnega zastopanja tožene stranke, razen če so taki stroški pretirani. Kadar nacionalno pravo ne zagotavlja naložitve plačila celotnih stroškov pravnega zastopanja, ki presegajo zneske iz zakonsko predpisanih tarif, bi morale države članice zagotoviti, da tožeča stranka v celoti krije take stroške z drugimi sredstvi, ki so na voljo v skladu z nacionalnim pravom. Vendar se celotni stroški pravnega zastopanja ne bi smeli naložiti, kadar so taki stroški pretirani, na primer kadar so bile dogovorjene nesorazmerne nagrade. Sodišče bi moralo o stroških odločiti v skladu z nacionalnim pravom.

- (42) Glavni cilj tega, da se sodiščem omogoči naložitev kazni ali drugih enako učinkovitih ustreznih ukrepov, je odvrniti morebitne tožeče stranke od začetenja zlorabljenih sodnih postopkov za onemogočanje udeležbe javnosti. Drugi ustrezní ukrepi, vključno s plačilom odškodnine za škodo ali objavo odločitve sodišča, kadar je to določeno v nacionalnem pravu, bi morali biti enako učinkoviti kot kazni. Kadar sodišče ugotovi, da je bil sodni postopek zlorabljen, bi bilo treba take kazni ali druge enako učinkovite ustrežne ukrepe določiti za vsak primer posebej, morali bi biti sorazmerni z naravo ugotovljene zlorabe in elementi, ki kažejo na ugotovljeno zlorabo, ter upoštevati možnost škodljivega ali zastraševalnega učinka teh postopkov na udeležbo javnosti ali ekonomski položaj tožeče stranke, ki je izkoristila neravnovesje moči. Države članice same odločijo, kako bi bilo treba plačati morebitne denarne zneske.
- (43) V čezmejnem okviru je pomembno priznati tudi grožnjo, ki jo novinarjem, zagovornikom človekovih pravic in drugim osebam, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti in imajo stalno prebivališče ali sedež v Uniji, predstavljajo tožbe SLAPP, vložene zoper njih v tretjih državah. Tožbe SLAPP v tretjih državah lahko vključujejo prisoditev prekomerne odškodnine, ki jo morajo plačati osebe, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti. Sodni postopki v tretjih državah so za osebe, zoper katere so vložene tožbe SLAPP, bolj zapleteni in dražji. Da bi zaščitili demokracijo ter pravico do svobode izražanja in obveščanja v Uniji in preprečili, da bi se z uporabo sodnih postopkov v drugih jurisdikcijah spodbujali zaščitni ukrepi iz te direktive, je pomembno zagotoviti zaščito tudi pred očitno neutemeljenimi tožbenimi zahtevki in zlorabljenimi sodnimi postopki za onemogočanje udeležbe javnosti v tretjih državah. Države članice se same odločijo, ali bodo priznanje in izvršitev sodbe, izdane v tretji državi zavrnila, ker je v očitnem nasprotju z javnim redom (*ordre public*), ali na podlagi drugega razloga za zavrnitev.
- (44) Ta direktiva uvaja novo posebno podlago za pristojnost, s katero se zagotovi, da imajo osebe, zoper katere se vlagajo tožbe SLAPP, če imajo stalno prebivališče ali sedež v Uniji, v Uniji na voljo učinkovito pravno sredstvo zoper zlorabljene sodne postopke za onemogočanje udeležbe javnosti, ki jih pred sodišči tretjih držav sprožijo tožeče stranke s stalnim prebivališčem ali sedežem zunaj Unije. Uporabljati bi se morala ne glede na to, ali je bila odločitev izrečena in ali je pravnomočna, saj lahko osebe, zoper katere se vlagajo tožbe SLAPP, utrpijo škodo in imajo stroške vse od začetka sodnih postopkov, pri čemer odločitev morda sploh ni izrečena, na primer ob umiku tožbenega zahtevka. Vendar bi države članice morale imeti možnost, da se odločijo, da bodo v skladu z nacionalnim pravom omejile izvrševanje pristojnosti, dokler postopki v tretji državi še potekajo, na primer tako, da zagotovijo, da se postopek v zadevni državi članici prekine. Ta posebna podlaga za pristojnost osebam, zoper katere se vlagajo tožbe SLAPP, ki imajo stalno prebivališče ali sedež v Uniji, omogoča, da pred sodišči njihovega stalnega prebivališča ali sedeža uveljavljajo odškodnino za škodo in stroške, ki so nastali ali so upravičeno pričakovani v zvezi s postopkom pred sodiščem tretje države. Namen te posebne podlage za pristojnost je odvracati od tožb SLAPP, ki so bile vložene v tretjih državah zoper osebe s stalnim prebivališčem ali sedežem v Uniji, in odločitev, sprejeta v takih postopkih, bi se lahko izvršila, na primer, kadar ima tožeča stranka, katere stalno prebivališče ali sedež je zunaj Unije, premoženje v Uniji. Določba iz te direktive, ki zadeva posebno podlago za pristojnost, se ne bi smela nanašati niti na pravo, ki se uporablja, niti na materialno pravo o odškodninah kot tako.
- (45) Ta direktiva ne sme vplivati na uporabo dvostranskih in večstranskih konvencij in sporazumov med tretjo državo in Unijo ali državo članico, sklenjenih pred datumom začetka veljavnosti te direktive, vključno z Lugansko konvencijo iz leta 2007, v skladu s členom 351 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU).
- (46) Države članice bi morale informacije o razpoložljivih postopkovnih jamstvih, pravnih sredstvih in obstoječih podpornih ukrepih dati na voljo na enem mestu, in sicer na t. i. točki „vse na enem mestu“, da bi osebam, zoper katere se vlagajo tožbe SLAPP, brezplačno zagotovile enostaven dostop do namenskih informacij, kar bi jim pomagalo najti vse relevantne informacije. Običajno imajo pri tožbah SLAPP, tisti, zoper katere so vložene, resne finančne posledice ter utrpijo psihološko škodo in škodo na ugledu. Povzročanje take škode je eden od ciljev, ki ga imajo tožeče stranke v tožbah SLAPP ob začetku zlorabljenega sodnega postopka za onemogočanje udeležbe javnosti. Zato bi bilo treba preko točke „vse na enem mestu“ dati na voljo tudi informacije o obstoječih podpornih mehanizmih, na primer o zadevnih organizacijah in združenjih, ki osebam, zoper katere se vlagajo tožbe SLAPP, ponujajo pravno ali finančno pomoč in psihološko podporo. V tej direktivi ni opredeljeno, kakšno obliko naj bi imela točka „vse na enem mestu“.
- (47) Cilj objave relevantnih sodnih odločb je ozaveščanje ter zagotovitev vira informacij o tožbah SLAPP sodiščem, osebam, ki delajo na področju pravosodja in širši javnosti. Taka objava bi morala biti v skladu s pravili Unije in nacionalnim pravom o varstvu osebnih podatkov, zagotoviti pa bi jo bilo mogoče prek ustreznih kanalov, kot so obstoječe pravosodne zbirke podatkov ali evropski portal e-pravosodje. Za omejitev upravnega bremena bi bilo treba od držav članic zahtevati, da objavijo vsaj sodbe nacionalnih pritožbenih sodišč ali sodišč najvišje stopnje.

- (48) Vrsta podatkov, ki jih države članice zberejo na podlagi te direktive, se, kadar so na voljo, osredotoča na omejeno število ključnih elementov, kot so število zlorabljenih sodnih postopkov za onemogočanje udeležbe javnosti, razvrščenih po vrstah toženih strank in tožečih strank, ter vrste tožbenih zahtevkov, ki se uporabljajo za sprožitev takih sodnih postopkov. Ti podatki so potrebni za spremljanje obstoja in naraščanja števila tožb SLAPP v Uniji, saj organom in drugim ustreznim deležnikom zagotovijo informacije za količinsko opredelitev in boljše razumevanje tožb SLAPP ter jim pomagajo pri zagotavljanju potrebne podpore osebam, zoper katere se vlagajo takšne tožbe. Razpoložljivost podatkov bi olajšala digitalizacija pravosodja.
- (49) Priporočilo Komisije (EU) 2022/758 ⁽⁵⁾ je naslovljeno na države članice in zagotavlja celovit nabor ukrepov, med drugim usposabljanje, ozaveščanje, podporo osebam, zoper katere se sprožijo zlorabljeni sodni postopki za onemogočanje udeležbe javnosti, zbiranje podatkov ter poročanje o sodnih postopkih za onemogočanje udeležbe javnosti in njihovo spremljanje. Ko Komisija pripravi poročilo o uporabi te direktive, pri čemer upošteva tudi nacionalne okoliščine posamezne države članice, vključno z izvajanjem Priporočila (EU) 2022/758, bi morala pripraviti ločen povzetek poročila v lahko dostopni obliki, ki bi vseboval ključne informacije o uporabi zaščitnih ukrepov iz te direktive v državah članicah. Komisija bi morala poročilo in povzetek objaviti prek ustreznih kanalov, vključno z evropskim portalom e-pravosodje.
- (50) Ta direktiva ne bi smela posegati v zaščito, ki jo fizičnim in pravnim osebam, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti, zagotavljajo drugi instrumenti prava Unije ali nacionalnega prava, s katerimi so bila uvedena ugodnejša pravila. Ta direktiva zlasti ni namenjena zmanjšanju ali omejevanju pravic, kot je pravica do svobode izražanja in obveščanja, niti ni njen namen kakor koli okrniti zaščito, zagotovljeno z Direktivo (EU) 2019/1937 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽⁶⁾, kakor se izvaja z nacionalnim pravom. Kar zadeva primere, ki spadajo v področje uporabe te direktive in Direktive (EU) 2019/1937, bi se morala uporabljati zaščita, ki jo zagotavljata oba akta.
- (51) V primerih tožb SLAPP so lahko pomembna pravila o pristojnosti in pravu, ki se uporablja, določena v uredbah (EU) št. 1215/2012 in (ES) št. 864/2007. Zato je pomembno, da se pri vsakem prihodnjem pregledu teh instrumentov oceni tudi vidike pravil o pristojnosti in prava, ki se uporablja, specifične za tožbe SLAPP.
- (52) Ta direktiva je v skladu s temeljnimi pravicami, Listino, ter splošnimi načeli prava Unije. Zato bi bilo treba to direktivo razlagati in izvajati v skladu s temi temeljnimi pravicami, tudi pravico do svobode izražanja in obveščanja ter pravico do učinkovitega pravnega sredstva, poštenega sojenja in dostopa do pravnega varstva. Pri izvajanju te direktive bi morali vsi sodelujoči javni organi v primeru nasprotja med določenimi temeljnimi pravicami v skladu z načelom sorazmernosti doseči pravično ravnotežje med zadevnimi pravicami.
- (53) V skladu s členoma 1 in 2 Protokola št. 22 o stališču Danske, ki je priložen PEU in PDEU, Danska ne sodeluje pri sprejetju te direktive, ki zato zanjo ni zavezujoča in se v njej ne uporablja.
- (54) V skladu s členom 3 Protokola št. 21 o stališču Združenega kraljestva in Irske glede območja svobode, varnosti in pravice, ki je priložen PEU in PDEU, je Irska s pismom z dne 6. julija 2022, podala uradno obvestilo, da želi sodelovati pri sprejetju in uporabi te direktive.
- (55) Ker ciljev te direktive države članice zaradi razlik v nacionalnem procesnem pravu ne morejo zadovoljivo doseči, temveč se zaradi dejstva, da ta direktiva določa skupne minimalne standarde za nacionalna postopkovna jamstva v čezmejnih civilnih in gospodarskih zadevah, lažje dosežejo na ravni Unije, lahko Unija sprejme ukrepe v skladu z načelom subsidiarnosti iz člena 5 PEU. V skladu z načelom sorazmernosti iz navedenega člena ta direktiva ne presega tistega, kar je potrebno za doseganje navedenih ciljev –

⁽⁵⁾ Priporočilo Komisije (EU) 2022/758 z dne 27. aprila 2022 o zaščiti novinarjev in zagovornikov človekovih pravic, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti, pred očitno neutemeljenimi in zlorabljenimi sodnimi postopki (strateške tožbe za onemogočanje udeležbe javnosti) (UL L 138, 17.5.2022, str. 30).

⁽⁶⁾ Direktiva (EU) 2019/1937 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2019 o zaščiti oseb, ki prijavijo kršitve prava Unije (UL L 305, 26.11.2019, str. 17).

SPREJELA NASLEDNJO DIREKTIVO:

POGLAVJE I

Splošne določbe

Člen 1

Predmet urejanja

Ta direktiva zagotavlja zaščitne ukrepe zoper očitno neutemeljene tožbene zahtevke ali zlorabljene sodne postopke v civilnih zadevah s čezmejnimi posledicami, ki so podani oziroma se začnejo zoper fizične in pravne osebe zaradi njihovega udeleževanja pri udeležbi javnosti.

Člen 2

Področje uporabe

Ta direktiva se uporablja za zadeve civilne ali gospodarske narave s čezmejnimi posledicami, ki so predmet obravnave v civilnih postopkih, vključno s postopki začasne ukrepe in ukrepe zavarovanja ter nasprotne tožbe, ne glede na vrsto sodišča. Zlasti pa se ne uporablja za davčne, carinske ali upravne zadeve ali za odgovornost države za dejanja in opustitve dejanj pri izvajanju javne oblasti (*acta iure imperii*). Ta direktiva se ne uporablja za kazenske zadeve ali arbitražo in ne posega v kazensko procesno pravo.

Člen 3

Minimalne zahteve

1. Države članice lahko uvedejo ali ohranijo določbe, ki so ugodnejše za zaščito oseb, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti, pred očitno neutemeljenimi tožbenimi zahtevki ali zlorabljenimi sodnimi postopki za onemogočanje udeležbe javnosti v civilnih zadevah, vključno z nacionalnimi določbami, ki vzpostavljajo učinkovitejša postopkovna jamstva v zvezi s pravico do svobode izražanja in obveščanja.
2. Izvajanje te direktive nikakor ne predstavlja podlage za znižanje ravni zaščitnih ukrepov, ki jih v zadevah, zajetih s to direktivo, države članice že zagotavljajo.

Člen 4

Opredelitev pojmov

V tej direktivi se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (1) „udeležba javnosti“ pomeni podajanje katere koli izjave ali izvajanje katere koli dejavnosti fizične ali pravne osebe ob uveljavljanju pravice do svobode izražanja in obveščanja, svobode umetnosti in znanosti ali svobode zbiranja in združevanja o zadevi v javnem interesu, ter s tem neposredno povezana pripravljalna, podporna ali pomožna ravnanja;
- (2) „zadeva v javnem interesu“ pomeni vsako zadevo, ki vpliva na javnost do te mere, da bi lahko bila ta legitimno zainteresirana zanjo, na področjih, kot so:
 - (a) temeljne pravice, javno zdravje, varnost, okolje ali podnebje;
 - (b) dejavnosti fizične ali pravne osebe, ki je javna osebnost v javnem ali zasebnem sektorju;
 - (c) zadeve, ki jih obravnava zakonodajni, izvršilni ali sodni organ, ali so obravnavane v katerih koli drugih uradnih postopkih;
 - (d) obtožbe o korupciji, goljufiji ali katerem koli drugem kaznivem dejanju ali prekrških v zvezi s takimi zadevami;

- (e) dejavnosti za zaščito vrednot iz člena 2 Pogodbe o Evropski uniji, vključno z zaščito demokratičnih procesov pred neupravičenim vmešavanjem, zlasti z bojem proti dezinformacijam;
- (3) „zlorabljeni sodni postopki za onemogočanje udeležbe javnosti“ pomeni sodne postopke, ki niso začeti, da bi se dejansko uveljavljala ali uresničevala pravica, temveč je njihov glavni namen preprečevanje, omejevanje ali kaznovanje udeležbe javnosti, pri čemer se pogosto izkorišča neravnovesje moči med strankami, in v katerih se uveljavljajo neutemeljeni tožbeni zahtevki. Pokazatelji takšnega namena so na primer:
- (a) nesorazmerna, pretirana ali nerazumna narava tožbenega zahtevka ali njegovega dela, vključno s pretirano višino vrednosti spornega predmeta;
- (b) obstoj več postopkov, ki so jih začele tožeča stranka ali pridružene stranke v zvezi s podobnimi zadevami;
- (c) ustrahovanje, nadlegovanje ali grožnje s strani tožeče stranke ali njenih zastopnikov pred začetkom postopkov ali med njimi ter podobno ravnanje tožeče stranke v podobnih ali vzporednih primerih;
- (d) uporaba nedobrovernih postopkovnih taktik, kot so zavlačevanje postopkov, goljufivo ali nepošteno izbiranje najugodnejšega sodišča ali nedobroverna opustitev postopkov v kasnejši fazi.

Člen 5

Zadeve s čezmejnimi posledicami

1. Za namene te direktive se šteje, da ima zadeva čezmejne posledice, razen če imata obe stranki stalno prebivališče v isti državi članici kot sodišče, pred katerim poteka postopek, in so vsi drugi upoštevni elementi zadevnega položaja samo v tej državi članici.
2. Stalno prebivališče se določi v skladu z Uredbo (EU) št. 1215/2012.

POGLAVJE II

Skupna pravila o postopkovnih jamstvih

Člen 6

Vloge za uveljavljanje postopkovnih jamstev

1. Države članice zagotovijo, da lahko fizične ali pravne osebe, kadar so zoper nje sproženi sodni postopki zaradi njihovega udejstvovanja pri udeležbi javnosti, v skladu z nacionalnim pravom uveljavljajo:
 - (a) varščino, kot je določena v členu 10;
 - (b) zgodnjo zavrnitev očitno neutemeljenih tožbenih zahtevkov, kot je določena v poglavju III;
 - (c) ukrepe zoper zlorabljene sodne postopke za onemogočanje udeležbe javnosti, kot so določeni v poglavju IV.
2. Države članice lahko določijo, da lahko sodišče, pred katerim poteka postopek, po uradni dolžnosti uporabi postopkovna jamstva, kot so določena v poglavjih III in IV.

Člen 7

Pospešena obravnava vlog za postopkovna jamstva

1. Države članice zagotovijo, da se vloge v skladu s členom 6(1), točki (a) in (b), obravnavajo po hitrem postopku v skladu z nacionalnim pravom, pri čemer se upoštevajo okoliščine primera, pravica do učinkovitega pravnega sredstva in pravica do poštenega sojenja.

2. Države članice zagotovijo, da se vloge v skladu s členom 6(1), točka (c), po možnosti prav tako lahko obravnavajo po hitrem postopku v skladu z nacionalnim pravom, pri čemer se upoštevajo okoliščine primera ter pravica do učinkovitega pravnega sredstva in pravica do poštenega sojenja.

Člen 8

Naknadne spremembe tožbenih zahtevkov ali vlog

Države članice zagotovijo, da v sodnih postopkih zoper fizične ali pravne osebe zaradi njihovega udejstvovanja pri udeležbi javnosti morebitne naknadne spremembe tožbenih zahtevkov ali vlog tožeče stranke, vključno z umikom tožbenih zahtevkov, ne vplivajo na možnost tožene stranke, da v skladu z nacionalnim pravom predlaga ukrepe, kot je določeno v poglavju IV.

Prvi odstavek ne posega v člen 6(2).

Člen 9

Podpora toženi stranki v sodnih postopkih

Države članice zagotovijo, da lahko sodišče, pred katerim poteka sodni postopek proti fizičnim ali pravnim osebam zaradi njihovega udejstvovanja pri udeležbi javnosti, dovoli, da lahko združenja, organizacije, sindikati in drugi subjekti, ki imajo v skladu z merili, določenimi v njihovem nacionalnem pravu, legitimen interes za zaščito ali spodbujanje pravic oseb, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti, podpirajo toženo stranko, kadar le ta s tem soglaša, ali zagotovijo informacije v teh postopkih v skladu z nacionalnim pravom.

Člen 10

Varščina

Države članice zagotovijo, da lahko sodišče v sodnih postopkih zoper fizične ali pravne osebe zaradi njihovega udejstvovanja pri udeležbi javnosti, ki potekajo pred njim, brez poseganja v pravico do dostopa do pravnega varstva od tožeče stranke zahteva, da zagotovi varščino za ocenjene stroške postopka, ki lahko vključuje stroške pravnega zastopanja, ki jih utrpri tožena stranka, in, če je tako določeno v nacionalnem pravu, odškodnino.

POGLAVJE III

Zgodnja zavrnitev očitno neutemeljenih tožbenih zahtevkov

Člen 11

Zgodnja zavrnitev

Države članice zagotovijo, da lahko sodišča, po ustreznem preizkusu, kot očitno neutemeljene zavrnejo tožbene zahtevke za onemogočanje udeležbe javnosti v najzgodnejši možni fazi postopka v skladu z nacionalnim pravom.

Člen 12

Dokazno breme in utemeljevanje tožbenih zahtevkov

1. Breme dokazovanja, da je tožbeni zahtevek utemeljen, nosi tožeča stranka, ki je vložila tožbo.
2. Države članice zagotovijo, da mora tožeča stranka v primeru, ko je tožena stranka predlagala zgodnjo zavrnitev, utemeljiti tožbeni zahtevek, da bi sodišču omogočila presojo, ali je tožbeni zahtevek očitno neutemeljen.

Člen 13

Pritožba

Države članice zagotovijo, da je zoper odločitev o ugoditvi predlogu za zgodnjo zavrnitev na podlagi člena 11 mogoča pritožba.

POGLAVJE IV

Ukrepi zoper zlorabljen sodni postopek za onemogočanje udeležbe javnosti

Člen 14

Naložitev plačila stroškov

1. Države članice zagotovijo, da se lahko tožeči stranki, ki je začela zlorabljen sodni postopek za onemogočanje udeležbe javnosti, naloži plačilo vseh vrst stroškov postopka, ki so lahko priznani na podlagi nacionalnega prava, vključno s celotnimi stroški pravnega zastopanja tožene stranke, razen če so taki stroški pretirani.
2. Kadar nacionalno pravo ne zagotavlja naložitve plačila celotnih stroškov pravnega zastopanja, ki presegajo zneske iz zakonsko predpisanih tarif, države članice zagotovijo, da se taki stroški, razen če so pretirani, v celoti krijejo na druge načine, ki so na voljo po nacionalnem pravu.

Člen 15

Kazni ali drugi enako učinkoviti ustrezni ukrepi

Države članice zagotovijo, da lahko sodišča, pred katerimi poteka zlorabljeni sodni postopek za onemogočanje udeležbe javnosti, stranki, ki je začela ta postopek, naložijo učinkovite, sorazmerne in odvračilne kazni ali druge enako učinkovite ustrezne ukrepe, vključno s plačilom odškodnine za škodo ali objavo sodne odločbe, kadar je to določeno v nacionalnem pravu.

POGLAVJE V

Varstvo pred sodbami izdanimi v tretjih državah

Člen 16

Razlogi za zavrnitev priznanja in izvršitve sodbe izdane v tretji državi

Države članice zagotovijo, da se priznanje in izvršitev sodbe izdane v tretji državi v sodnem postopku za onemogočanje udeleževanja fizične ali pravne osebe s stalnim prebivališčem ali sedežem v državi članici pri udeležbi javnosti zavrneta, kadar bi se ta postopek na podlagi prava države članice, v kateri se zahteva tako priznanje ali izvršitev, štel za očitno neutemeljenega ali zlorabljenega.

Člen 17

Pristojnost za ukrepe v zvezi s postopki v tretjih državah

1. Države članice zagotovijo, da v primerih, ko tožeča stranka s stalnim prebivališčem ali sedežem zunaj Unije zoper fizično ali pravno osebo s stalnim prebivališčem ali sedežem v državi članici pred sodiščem tretje države začne zlorabljeni sodni postopek za onemogočanje udeležbe javnosti, lahko navedena oseba pred sodišči svojega stalnega prebivališča ali sedeža zahteva odškodnino za škodo in stroške, nastale v zvezi s postopkom pred sodiščem tretje države.
2. Države članice lahko omejijo izvrševanje pristojnosti iz odstavka 1, dokler postopki v tretji državi še potekajo.

POGLAVJE VI

Končne določbe

Člen 18

Razmerje do dvostranskih in večstranskih konvencij in sporazumov

Ta direktiva ne vpliva na uporabo dvostranskih in večstranskih konvencij in sporazumov med tretjo državo in Unijo ali državo članico, sklenjenih pred 6. majem 2024.

*Člen 19***Obveščanje in preglednost**

1. Države članice zagotovijo, da imajo fizične ali pravne osebe, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti iz člena 6, po potrebi dostop do informacij o razpoložljivih postopkovnih jamstvih in pravnih sredstvih ter obstoječih podpornih ukrepih, kot so pravna pomoč ter finančna in psihološka podpora, če so na voljo.

Informacije iz prvega pododstavka vključujejo vse razpoložljive informacije o kampanjah ozaveščanja, po potrebi v sodelovanju z ustreznimi organizacijami civilne družbe in drugimi deležniki.

Take informacije se zagotovijo na enem mestu v lahko dostopni obliki prek ustreznega kanala, kot je informacijski center, obstoječa kontaktna točka ali elektronski portal, vključno z evropskim portalom e-pravosodje.

2. Države članice zagotovijo, da se pravna pomoč v čezmejnih civilnih postopkih zagotovi v skladu z Direktivo Sveta 2003/8/ES⁽⁷⁾.

3. Države članice v lahko dostopni in elektronski obliki objavijo vse pravnomočne sodbe, ki jih izdajo njihova nacionalna pritožbena sodišča ali sodišča najvišje stopnje v zvezi s postopki, ki spadajo na področje uporabe te direktive. Ta objava se izvede v skladu z nacionalnim pravom.

*Člen 20***Zbiranje podatkov**

Države članice Komisiji vsako leto in kadar so na voljo, predložijo podatke o vlogah in/ali odločbah iz poglavij II, III, IV in V, po možnosti v zbirni obliki, o:

- (a) številu zlorabljenih sodnih postopkov za onemogočanje udeležbe javnosti, začelih v zadevnem letu;
- (b) številu sodnih postopkov, razvrščenih glede na vrsto tožene stranke in tožeče stranke;
- (c) vrsti tožbenega zahtevka, vloženega na podlagi te direktive.

*Člen 21***Pregled**

Države članice Komisiji do 7. maja 2030 zagotovijo razpoložljive podatke v zvezi z uporabo te direktive, zlasti razpoložljive podatke o tem, kako so osebe, zoper katere se vlagajo strateške tožbe za onemogočanje udeležbe javnosti, uporabljale zaščitne ukrepe iz te direktive. Komisija na podlagi predloženih informacij najpozneje do 7. maja 2031 in nato vsakih pet let Evropskemu parlamentu in Svetu predloži poročilo o uporabi te direktive. Poročilo vsebuje oceno razvoja glede zlorabljenih sodnih postopkov za onemogočanje udeležbe javnosti in učinka te direktive v državah članicah, pri čemer upošteva nacionalne razmere v vsaki državi članici, vključno z izvajanjem Priporočila (EU) 2022/758. Poročilo se po potrebi priložijo predlogi za spremembo te direktive. Poročilo Komisije se objavi.

*Člen 22***Prenos**

1. Države članice uveljavijo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, do 7. maja 2026. O tem takoj obvestijo Komisijo.

Države članice se v sprejetih predpisih sklicujejo na to direktivo ali pa sklic nanjo navedejo ob njihovi uradni objavi. Način sklicevanja določijo države članice.

2. Države članice sporočijo Komisiji besedilo temeljnih predpisov nacionalnega prava, sprejetih na področju, ki ga ureja ta direktiva.

⁽⁷⁾ Direktiva sveta 2003/8/ES z dne 27. januarja 2003 o izboljšanju dostopa do pravnega varstva v čezmejnih sporih z uvedbo minimalnih skupnih pravil v zvezi s pravno pomočjo pri takih sporih (UL L 26, 31.1.2003, str. 41).

Člen 23

Začetek veljavnosti

Ta direktiva začne veljati dvajseti dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

Člen 24

Naslovniki

Ta direktiva je naslovljena na države članice.

V Bruslju, 11. aprila 2024

Za Evropski parlament

predsednica

R. METSOLA

Za Svet

predsednica

H. LAHBIB
